NOG IN DEN BAND VAN VOORHEEN

LIBRARY OF PRINCETON
MAR 9 1998
THEOLOGICAL SEMINARY

UITGAVE VAN HET
STUDENTENCORPS AAN DE VRIJE UNIVERSITEIT
1917

Met toestemming van den uitgever J. H. Kok te Kampen

AAN ZIJNE EXCELLENTIE DR. A. KUYPER

OUD-HOOGLEERAAR AAN DE VRIJE UNIVERSITEIT,

EERE-LID VAN HET STUDENTENCORPS „N. D. D. D."

WOORD VOORAF.

Den 29sten October vierde Dr. A. Kuyper zijn tachtigsten verjaardag.

De leeftijd der zeer sterken was ook door hem bereikt.

En in het levenstijdperk dat achter hem lag was zijn arbeid, door Gods kracht, voor talloozen ten zegen geweest.

Sprak het dan niet vanzelf, dat men zich alom in den lande opmaakte, om hem op dien dag — hetzij door een woord, hetzij door een daad — te doen blijken, hoeveel eerbied en bewondering, hoeveel dankbaarheid en trouw er nog leefde in de harten van een groot deel onzes volks?

Ook het Studentencorps aan de Vrije Universiteit onder de zinspreuk «Nil Desperandum Deo Duce» was van gevoelen zich wel in de allereerste plaats in deze rij te mogen scharen, en besloot dan ook — naast het algemeene huldeblijk, aan Dr. A. Kuyper door leerlingen en oud-leerlingen aangeboden, in den vorm van een Gedenkraam — zijn jubileerend Eerelid nog eene afzonderlijke hulde te brengen. En het was van oordeel, dat deze niet moest bestaan in het over-

handigen van een oorkonde of geschenk, maar in het richten van een verzoek tot den stichter onzer Hoogeschool, dat deze een persoonlijk bemoedigend en aansporend woord zou schrijven voor de leerlingen der Vrije Universiteit, opdat aldus de, wel eens verslappende, band tusschen ons jongeren eenerzijds en Dr. KUYPER en zijn medestrijders anderzijds opnieuw zou worden aangehaald.

De hartelijke wijze, waarop aan dit verzoek werd gehoor gegeven, was ons een bewijs, dat het bestaan van dezen band, wel verre van een idee te zijn geworden, nog steeds realiteit mag zijn.

Het zij daarom aan de Commissie, door het Studentencorps met de uitvoering dezer zaak belast, vergund aan Zijne Excellentie Dr. A. KUYPER hiervoor openlijk den oprechten dank van het Corps te bieden.

Ook acht zij het zich een voorrecht tolk van het Corps te mogen zijn, als zij aan Ds. T. FERWERDA, Gereformeerd predikant te Amsterdam, ten zeerste dank betuigt, dat hij zoo bereidwillig gehoor gaf aan het verzoek, om in dit boekske met een enkel woord Dr. KUYPER in diens persoon en arbeid voor onze Universiteit te willen herdenken.

Dat dan deze Corpsuitgave moge beantwoorden aan het beoogde doel, dat de persoon en het werk van den stichter onzer Universiteit bij al hare leerlingen in dankbare herinnering voortleve, maar bovenal dat onze Hoogeschool en allen, die aan haar hunne opleiding ontvangen, ten allen tijde getrouw mogen blijven aan de beginselen, waarop zij, krachtens Gods Woord, gegrondvest is.

Dan toch alleen, maar dan ook steeds kan met instemming de aloude Academische wensch worden herhaald:

VIVAT, CRESCAT, FLOREAT
ACADEMIA NOSTRA!

De Commissie ad hoc:

J. H. BAVINCK.
W. M. LE COINTRE.
A. RINGNALDA.
TH. RUYS Jr.
S. P. VERMEER.

PROFESSOR KUYPER.

PROFESSOR KUYPER

Dare to be a Daniel!
dare to stand alone!
Dare to have a purpose firm!
dare to make it known.

Aan de KUYPER-legende die de feuilletoniste in het *Standaard*-nummer van 29 October jongstleden dichtte, zijn wij voorshands nog niet toe, maar wel is in de laatste jaren de KUYPER-figuur, voorzoover het den kring der Vrije Universiteit betreft, almeer teruggedoken in den schemer van een afgesloten verleden. Haar ietwat nader te brengen tot, en althans eenigszins te doen leven voor het oog van de huidige studentenwereld onzer Gereformeerde Hoogeschool is het — wellicht al te stoute — pogen van dit schrijven. Het Studentencorps richtte namelijk tot mij het verzoek «in een kort woord den persoon en arbeid van Dr. KUYPER te herdenken». Ai mij! indien de innige dankbaarheid, die mij nog steeds vervult bij de herinnering aan wat de Vrije Universiteit in het algemeen en KUYPER in het bijzonder voor mij geweest is, slechts kon vergoeden het tekort aan gaven, die voor een waardig voldoen aan zulk een verzoek noodig zijn. Evenwel, ik dorst niet weigeren. En immers: in magnis et voluisse sat.

De periode waarin ik, dit schrijvende, terugleef, wordt begrensd door de jaren 1895 en 1901: in het eerstgenoemde jaar werd ik academieburger, in het laatstgenoemde moest onze Hoogeschool haar stichter afstaan aan het door hem, na den voor rechts zoo gelukkigen afloop der verkiezingen, gevormde Kabinet. Tijdelijk — hoopten wij, al gunden wij hem gaarne de eer van het ministerschap en al wisten wij dat hij, ook in dezen nieuwen werkkring, zijn wonderbaar rijke gaven zou blijven stellen in den dienst van het hem heilig beginsel. Helaas, wat eerst tijdelijk scheen te zullen zijn, werd later definitief. De «Tachtiger» duide het zijn oud-discipel niet euvel als deze, ook nu nog, ten aanhoore van de tegenwoordige studentenwereld, zijn hartgrondig leedwezen uitspreekt, dat de «band van voorheen» zóó spoedig werd verbroken.

Het is waar, door hen die van het laatste bedrijf van dit professoraal leven hebben mogen genieten, wordt dit voorrecht nu des te hooger gewaardeerd. Want welk een tijd was het! Het driemanschap Kuyper-Rutgers-Woltjer nog in volle kracht. Wanneer ik den eerste herdenk is het onmogelijk, van de beide anderen te zwijgen. Er was toch, bij sterk uiteenloopend verschil in karakter, aanleg en talent, tusschen deze drie een zeldzame homogeneïteit, alleen, maar dan ook ten volle, te verklaren uit de oprechte, krachtige liefde die hen, zonder onderscheid, bezielde voor de waarheid Gods. De verscheidenheid van gaven werd terstond opgemerkt door den student die hen hoorde. Rutgers' betoog boeide door de heldere, scherpe logica die herinneringen aan Voetius wakker

riep; door de nauwgezette, bijna pijnlijke acribie waarvan zijn historisch onderzoek, rijk gedocumenteerd als het altijd was, getuigde; WOLTJER's college's hadden de bekoring van klare, rustige bezonkenheid; hij was als een hovenier die aan zijn leerlingen geen vrucht van den boom der wetenschap bood tenzij ze terdege rijp was; KUYPER's argumenteering breed en tegelijk wortelend in diepen bodem; zijn woord forsch en machtig, soms geniale vonken spattend, of eensklaps verrassende vergezichten oproepend; nu en dan stijgend tot het magistrale, bijna altijd bezielend.

Och, onze Universiteit was in die jaren nog klein. Zeker, wij, theologen en ten deele ook de litteratoren, smaakten bovendien het genot dat GEESINK's fijne, artistieke geest aan zijn auditorium verschafte. Van hem evenwel zwijg ik hier, omdat hij nog niet, gelijk de anderen tot de historie behoort. God spare hem nog vele jaren!

Maar onze Universitelt wàs klein. Haast bij het ridicule af. En toch voelden wij ons zoo rijk. Er waren wel tal van «vota academica» naar wier vervulling wij gretig uitzagen: de opleiding die wij ontvingen was, uit een universitair oogpunt bezien, verre van volkomen, in menig opzicht gebrekkig zelfs, maar door de bezielende kracht die van deze drie mannen — want mannen waren het in den volsten zin des woords! — uitging, werd zoo veel vergoed. Wij waren trotsch op hen. Wij vertrouwden hen onvoorwaardelijk. Het was onze oprechte begeerte ons door hen te laten vormen. De eenheid des geloofs en des Geestes, die hen zoo kennelijk verbond tot een drievoudig snoer,

gaf ons, hun leerlingen, grond onder de voeten. Calvinist? Wij durfden het te wezen. Wij wenschten niet anders te zijn, zooals zij het waren — in hart en nieren.

Maar, gelijk in zoo menigerlei kring, kwam toch ook in dezen aan KUYPER het epitheton toe van «facile princeps». Wanneer ik dit hier neerschrijf, dan geschiedt dat in het volle besef dat hiermede de dankbare piëteit, verschuldigd aan de nagedachtenis van de betreurde dooden die wij in den loop van dit jaar grafwaarts hebben moeten dragen, niet in het minste wordt geschonden. Leefden ze nog, ze zouden zelf deze uitspraak voetstoots onderschrijven. Trouwens, ook KUYPER zou zonder hen nooit hebben kunnen zijn die hij was.

Er was in den tijd waarbinnen deze herinneringen zich bewegen, betrekkelijk weinig persoonlijk contact tusschen KUYPER en zijn studenten. Een bepaald theeuur, in den gangbaren zin van het woord, kende men op de Prins Hendrikkade [1]) niet. Wel werd de student die 's Zondagsavonds aanbelde met gulle vriendelijkheid ontvangen, maar het was dan meer een bezoek aan de familie dan een ontmoeting met den Professor zelf, die immers, na een kort onderhoud, uittoog op zijn stereotiepe avondwandeling. Slechts weinigen maakten dan ook van deze gelegenheid om KUYPER in den kring van zijn gezin te leeren kennen, gebruik. Wij wisten trouwens dat geen hoogheid of onverschilligheid,

---

[1]) Prof. KUYPER woonde destijds Prins Hendrikkade 173.

maar dat overdrukke arbeid de oorzaak was die hem belette zich in een meer vertrouwelijken omgang aan ons te geven.

Dat KUYPER niettemin het studentenhart door en door kende en dat hij warm voor zijn leerlingen voelde, daarvan kan nog een ieder zich vergewissen die zich verdiept in Scolastica I en II waarin het geheim en het doel van echte studie in kleurrijke taal en schitterenden stijl wordt geteekend. Geen student verzuime toch, zich deze beide juweeltjes aan te schaffen. Wie waarlijk de wetenschap liefheeft zal zich, onder de lezing ervan, het hart warm voelen worden; wie, *philisterhaft*, de studie slechts beschouwt als de brug tot een «baantje» zal zich leeren schamen tot diep in de ziel; wie een indruk wil krijgen van den machtigen invloed die van KUYPER op zijn leerlingen uitging, vindt hier althans eenigszins wat hij zoekt.

Eenigszins — want natuurlijk het gedrukte woord is toch altijd maar een zwakke weergave van de *viva vox*. Het gaat mijn krachten te boven, den indruk hiervan ook maar eenigermate weer te geven. Toch moet er iets van gezegd; alleen maar, wie helpt mij hier aan de passende superlatieven?

Er was natuurlijk onderscheid in de verschillende college's. o, Dat geduchte Zaterdagmiddaguur waaraan ik nog niet zonder zekere huivering kan terugdenken! Theologen, weet ge wat «preeken voor Bram» beteekende? Voor de meesten onzer: drie weken van zorg en spanning, van het oogenblik af namelijk dat de tekst werd opgegeven tot het uur waarin de met angstige nauwgezetheid bewerkte en daarna gememori-

seerde «leerrede» werd uitgesproken. Het beteekende kortweg: de homiletische pijnbank. Ach, als wij op dien katheder stonden en dan, naar het professerale voorschrift, een denkbeeldige gemeente aanspraken, dan was niets verder van ons bewustzijn verwijderd dan zulk een gemeente: wij dachten, bij elken zin die over de lippen kwam, alleen aan hem! En dan die kritiek! Hoe meedoogenloos, hoe ontmoedigend kon ze zijn! Zelf heb ik — sans rancune zij het hier herinnerd, Professor! — daarvan ruimschoots mijn deel gehad. Was deze methode om aan gewone stervelingen preeken te leeren, de ideale? Tot op dezen dag betwijfel ik het. Maar dan aan het slot van het college de vaak aangrijpende schets, dikwijls ons verbazend door eenvoud en diepte tegelijk, die Kuyper de man wel waarlijk «singulier in alles» zelf gaf — ze maakte zoo veel goed. Dan vergaven wij hem toch in het eind weer de zenuwachtige dagen en uren die hij ons had berokkend. Soms zetten wij ons met vol moed aan den arbeid om zulk een schets nu zelf uit te werken tot een «stichtelijk woord» waarvan wij ons destijds nog, onder synodale sanctie, bezondigden. In den regel werd dat echter een mislukking: wij begrepen toen nog niet dat evenmin als een beginnend pianist een sonate van Beethoven kan voordragen een aankomend theoloog, met kans op succes, Kuyper's harp zou kunnen bespelen. Maar één ding leerden wij toch voor heel ons leven. Dit, dat een goede preek is: het leggen van het volle Woord van God voor de ziel van zijn volk.

Ontlokte ons het preek-college, inzonderheid wanneer

wij zelf de aanstaande slachtoffers waren, een horribile dictu! gansch anders was dit met het uur Aesthetica. Dan was de college-zaal bijna te klein, ofschoon ons getal toen nog lang zoo groot niet was als thans. Het werd ook door dames bezocht en wij waardeerden zeer deze stille hulde, door de schoone sexe aan onzen Professor gebracht. Een beschrijving van dit college — ik kan ze niet geven. Was KUYPER's taal altijd, ook wanneer hij improviseerde, wel verzorgd en van een weelderigen rijkdom, hier vooral was het woord in overeenstemming met de zoo hooge eischen stellende stof. Meermalen kwam de lust dan op, om de pen neer te leggen en te luisteren en te genieten: het was zulk een kwellend contrast, een hartverheffend betoog te moeten vastleggen in den stumperigen vorm van een haastig dictaat. Want daar trilde iets in ons als door bevoegde hand de sluier werd opgeheven en ons oog werd gevestigd op de ziel van bouw- en beeldhouwkunst, van muziek en poëzie. Maar bovenal, het was gothiek: het wees naar boven, het vervulde ons met stillen, blijden eerbied voor Hem die «uit Sion, de volkomenheid der schoonheid, blinkende verschijnt» en zoo verruimde het onzen blik die nu ook in de wereld van kleur en klank en vorm het «Soli Deo Gloria» leerde zoeken.

Daar is, de welwillende lezer houde er goedgunstig rekening mee, climax in de worsteling met de moeilijkheden die ik in dit woord van herdenken heb te overwinnen. Het is mij alsof ik een berg bestijg; de top is nog niet bereikt: ik heb over het College-dogmatiek nog niet gesproken. Daar toch kwam

Kuyper eerst recht uit in al de volheid van den overstelpenden rijkdom van zijn gaven. Oòk wel eens in zijn zwak. Want het kleine en peuterige was hem vreemd. De cijfers die de geciteerde teksten moesten aanduiden, klopten niet altijd. Soms was het daar op den katheder een driftig zoeken van en scharrelen met getalletjes door een man die boos was op zichzelf.

Ook de exegese over met nadruk gememoreerde Schriftuurplaatsen had wel eens nadere controleering noodig. Een dood enkele maal kwam het zelfs voor dat de tijd tot rustige voorbereiding blijkbaar had ontbroken; het werd dan een causerie die wel het eigenlijk onderwerp minder raakte, maar die wij met dankbaarheid volgden, tegelijk verbaasd over den schier ongeloofelijken rijkdom van het fonds waarover de zeldzaam veelzijdige geest van onzen leermeester beschikte.

Toch, wat ik tot dusver noemde, behoorde tot de hooge uitzonderingen. Want inzonderheid de uren dogmatiek behoorden, uit een oogpunt van universitair onderricht, tot het allerbeste. Wie zulks begeert, kan zich daarvan ook nu nog zelf overtuigen als hij de Loci opslaat. Kuyper zelf gaf ons steeds den raad, als remedie tegen eenzijdigheid, naast de zijne, ook een andere dogmatiek te bestudeeren. Wij volgden veelal dit advies en maakten vooral van Bavinck's boek toen dit uitkwam, dankbaar gebruik. In later jaren heb ik wel eens een steelschen blik geworpen in een studentenbibliotheek en zag ik daar dan ook de Loci staan. Eerlijk gezegd, het uitzicht van die exemplaren behaagde mij slechts matig: ze waren te maagdelijk, te onbeduimeld. En toch blijven ze de be-

bestudeering overwaard. Wie ze met ernst doorwerkt, zal er schatten in vinden. Wie ze dicht laat doet zichzelf als wetenschappelijk theoloog tekort. Wel blijft het jammer dat de oudere dictaathouders niet geheel voor hun taak berekend zijn geweest: zoo doende staat het bezwaar van onduidelijkheid het genieten van den inhoud in den weg. Doch wie er kennis mee wil maken, die beginne maar eens met den Locus de Providentia of met dien de Foedere en hij zal de onschatbare beteekenis van KUYPER's persoon en arbeid nog veel beter leeren verstaan dan uit een woord als het hier geschrevene mogelijk is.

Maar — revenons à nos moutons. Ik moet nog even met U KUYPER's college-zaal binnen, mijn lezer!

Nog zie ik haar voor mij de korte, ietwat gedrongen, daardoor des te forscher gestalte. In de rechterhand het lorgnet, zoo nu en dan het oog dienend bij het raadplegen van de aanteekeningen, meestal tegelijk met de hand korte, krachtige bewegingkjes makend als ter onderstreeping van het woord. Heel de verschijning, maar vooral de massale kop, zoo vol van sprekende lijnen en waaruit het licht vonkte van een paar alles doordringende oogen had iets in hooge mate suggestiefs door de ongewone kracht die eruit sprak. Er was — het is trouwens meer opgemerkt — iets Napoleontisch in. Als KUYPER doceerde, dan hadden wij aan hooren niet genoeg, wij moesten hem ook zien. Want alles leefde in den gloed van stralende energie.

Het dogma, zooals hij het ons leerde kennen, had zoo niets van een dorre abstractie, van koel verstandelijke bespiegeling, of van scholastieke, intellectualistische

haarkloverij. Het kwam op ons af als een macht, als de macht van de waarheid Gods. Soms tintelde ons het bloed. De problemen die zich voordeden, werden niet angstvallig verzwegen, of met schipperskunst omzeild, ze werden veeleer met angstwekkende scherpte en eerlijkheid gesteld in al hun benauwende werkelijkheid. En dan werd ermee geworsteld, ja — wij hebben daarbij spannende momenten doorleefd.

En het einde was dan, neen niet zooals naieve geesten misschien zouden gewenscht hebben dat die problemen werden opgelost, het ging anders: ze werden in Gods hand gelegd: de machtige denker gaf altijd weer «de gedachten gevangen tot de gehoorzaamheid van Christus», in ootmoed, als een kind buigend voor het Woord, met Paulus in aanbidding zwijgend voor «de diepten des rijkdoms beide der wijsheid en der kennisse Gods». Zeker, Kuyper is meer dan genoeg thuis in de wijsbegeerte om de moeielijke raadselen, die God in dit leven aan zijn menschenkinderen opgeeft, tot op den bodem te doorvoelen, maar de philosoof ging als het moest om 's Heeren wil, schuil in de schaduw van den profeet. Daarin ligt voor mijn besef een van de oorzaken die de soms overweldigende bezieling verklaren die hij in onze harten wist te doen vlammen. Dat het dwaze Gods wijzer is dan de menschen en dat deze goddelijke dwaasheid, immers, de dwaasheid van het kruis het allerbeheerschend beginsel moet zijn van alle christelijk weten en werken, die gedachte werd ons niet voorgepraat, maar in het bloed gegoten. Hiervan ging alle onderwijs uit als van een conditio sine qua non,

maar daarom kweekte het ook in zeldzame mate eigen, besliste overtuiging, daarom had het, in paedagogisch opzicht zulk een ver reikenden invloed: het greep de zielen aan. Wij zagen het groeien, uit den wortel van het beginsel: wij verheugden ons in dien groei; wij verlangden naar den dag waarin wij zelf als belijders van de Gereformeerde waarheid het leven zouden ingaan.

Neen, onder het gehoor van zulk een eminente persoonlijkheid voelden wij ons geen afgesloten kring van principieele *Einspänner;* onder leiding van dezen man des geloofs, gesierd met den mantel der wetenschap die hem zoo wel paste en zoo nobel kleedde, durfden ook wij de worsteling aan met den geest der eeuw. Zijn *credo* vond den weg naar ons diepste binnenste en een oprecht *amen* in onze jonge zielen.

Studenten! van de taak door U mij opgelegd, heb ik mij hiermee gekweten. Hoe? Eilacie! laat ons er maar van zwijgen. Gij hebt mijn krachten ver overschat.

Toch was het verzoek dat Uwerzijds tot mij kwam, mij bijzonder sympathiek. Het was mij daarbij als ruischten mij uit Uw kring de aloude klanken tegen van het «nos iungit amicitia». Welnu, als ik op dien vriendschapsband nog eenige aanspraak mag laten gelden .... of neen, er is immers een andere, heiliger die ons vereenigt: de band des geloofs en des Geestes en daarop wensch ik mij te beroepen nu ik U een voorslag ga doen. Laat ons de handen ineenslaan en ons ernstig biddend voornemen, KUYPER te herdenken niet in een enkel woord als Gij van mij vroegt, maar in een leven, met blijdschap gesteld in den dienst van

het beginsel waarvan hij de geniale kampioen was en nog is. Herdenken wij hem door, onder de bezieling van zijn persoon en arbeid, ernaar te streven, de Calvinistische gedachte over te dragen ook op het komende geslacht.

Ge ontmoet, den laatsten tijd, in de intellectueele kringen onder ons, een eenigszins, laat ons maar zeggen, eigenaardige geestesgesteldheid. Ik heet — dus hoort Ge meer dan een verklaren — Gereformeerd, maar ik ben er eigenlijk ietwat verlegen mee. Ik meen het — aldus tot den buitenstaander — heusch zoo erg niet. Ik zal er volstrekt niet op staan, de puntjes op de i's te zetten. Wanneer een dergelijke houding voortkomt uit de bedoeling om niet door enghartige bekrompenheid of domme benepenheid anderen onnoodig af te stooten — fiat!

Maar wanneer de kloekheid waartoe het Calvinistisch beginsel roept zich verschuilt achter half schuchtere, hoffelijke strijkage's; wanneer de onschatbare rijkdom van de door ons beleden waarheid min of meer verloochend wordt alsof het bezit daarvan in dezen modernen tijd iets compromitteerends had, niet waar? studenten, dan moeten wij daar niets van hebben. Want onze bede is het, om in de woeling van het leven te staan als christenen en daarom juist met het allerwege zichtbaar blazoen van onze Gereformeerde belijdenis hoog opgeheven.

Ik stem het U zonder eenig voorbehoud toe: voor zulk een herdenking den man waardig die — leest toch en verdiept U in zijn imposante Stone-lecture's — de universeele beteekenis van het Calvinisme zoo

schitterend heeft gemaintineerd, is heilige moed noodig te midden van een wereld die het Evangelie steeds meer gram is. Welnu, maakt dan het heerlijke Sankey-lied dat boven dit woord als motto staat afgedrukt, tot uw zielsmuziek. KUYPER zelf citeerde het eenmaal in een asterisk, en inderdaad, het typeert hem ook zoo karakteristiek: *dare to be a Daniel.* Of wilt Ge liever in eigen sfeer vinden wat Uw moed staalt en Uw hart verwijdt, welnu, dan wijs ik als oud-corpslid U op den broedergeus in Uw prachtig vaandel. En met U lees ik dat ferm, heldhaftig devies dat ons, als het waarheid in ons leven worden mag, bergen doet verzetten:

NIL DESPERANDUM DEO DUCE!

T. FERWERDA.

NOG IN DEN BAND VAN VOORHEEN

Het was mij zulk eene verrassing!

Zestien jaren lang was ik nu van 1901 tot 1917 van de Vrije Universiteit afgestorven geweest. Als Minister had ik haar toekomst nog kunnen vergemakkelijken; op zeer bescheiden voet, maar eenigermate dan toch; en vooral de juridische faculteit hielp ik vooruit; maar sinds leefden we gescheiden, de Vrije Universiteit in Amsterdam, en ik in Den Haag.

Wel had men mij van Senaatswege aangezocht, of ik, eenmaal Minister-af geworden, niet eens per week naar Amsterdam kon komen, om althans één college doortezetten, maar dit ging en kon niet. Een op vijf dagen teruggebrachte week volstond niet voor mijn nog altoos zoo omvangrijke werktaak. Ik moest dus wel tegen wil en dank, voor die verleidende noodiging, na de terugkomst van mijn wereldreis, zij 't al zeer à contre coeur, bedanken. Vooral toen men mij weer in de Kamer koos, kon ik aan geen college-geven meer denken.

Doch sinds dacht ik dan ook, dat het gevoel voor mijn persoon en studie in Amsterdam allengs afstierf. Er waren nu nieuwe hoogleeraren gekomen. Zelfs was hun aantal vermeerderd. En zoo leefde ik allengs in de geheel natuurlijke voorstelling in, dat, wederzijds

onder behoud van een vriendelijk en belangstellend aandenken, het levend contact eerst verflauwde, toen inkromp en ten slotte op een historische herinnering terugliep. En al verarmde dit mijn leven, ik beeldde mij toch in, dat ik erin berusten moest. Mijn zielsgenieting bij het college-geven, over vak bij vak, had haar tijd gehad, en de herinnering aan het toen genotene moest mij thans genoeg zijn. Er leefde in die herinnering nog zooveel aantrekkelijks voor me na.

Doch hoe leefde ik nu, kort vóór 29 October jl., als door eene gelukkige verrassing op eenmaal op.

Ik zal 't u zeggen.

Er diende zich namelijk een week vóór 29 October de tolk van een Commissie bij mij aan, en die Commissie trad op namens alle leerlingen en oud-leerlingen van de Universiteit, aan wier stichting en eerste opbloeiing ik een zoo werkzaam aandeel had mogen nemen. En uit wat mij namens dit niet zoo kleine corps werd medegedeeld, bleek mij op eens, dat er van een vergetenzijn nog geen sprake was; dat er veeleer nog trekkende sympathie in den breeden kring voortleefde; en ook, dat men, nu 't over de tachtig ging, drang gevoelde om mij het te toonen, dat ik nog niet vergeten was.

Men sprak er niet van, om mij persoonlijk te verrijken, wel wetend dat iemand op mijn jaren daar toch niet aan hecht, maar sloeg mij 't plan voor, om in aandenken van dezen 29sten October een kunstraam in het Hospitium aantebrengen, en in dat kunstraam door bevoegde kunsthand een herinnering aftebeelden aan wat voor mij de Vrije Universiteit geweest was, en wat ik voor haar had mogen zijn.

Kon het aanlokkelijker? Kon het meer bezielend zijn uitgedacht? En dit temeer, daar de schets van het kunstraam reeds in gereedheid was gebracht, en klaarlijk toonde, hoe gelukkig men er in geslaagd was, greep na greep in mijn leven te doen, gelijk het met onze Universiteit in levensverband stond.

Wel kwam men mij kieschheidshalve nog ten overvloede vragen, of 't mij zóó aanstond en geen bedenking deed opkomen. Doch dit was puur voor den vorm. Men begreep best, dat het zoo zijn moest, en dat het, zoo het leven er in spreken zou, niet anders kon. Met warmen handslag was 't accoord er dan ook, eer 't tot een besogne van nadere bespreking kwam. Het was uit mijn geest gegrepen. Het doelde erop om mij 't verleden weer te doen opleven. En aanstonds kon de kunstenaar worden geroepen om te tooveren met zijn penseel.

Alwie in 't geschokte en nog altoos natrillende verleden der Vrije Universiteit terugleeft, voelt wat bezielenden indruk reeds het geteekend program van wat het worden zou, op mij maakte; maar veel sterker toch dan het tableau greep mij de mededeeling aan, dat aller oud-leerlingen sympathie zich in dit prachtgeschenk saamtrok.

Het gold nu een verleden van straks een kleine dertig jaren. Er lag tusschen *Souvereiniteit in eigen kring*, waarmee ik toenmaals in de Nieuwe Kerk debuteerde, en dezen gedenkdag, een zoo machtige golving van afwisselende historie in, dat zoo licht de sympathie in de herinnering der oud-leerlingen had kunnen gesmaldeeld, zoo niet gehalveerd worden. En

't nu toch te mogen beleven, dat trouwe sympathie in sympathie vloeide, om aan de viering van mijn tachtiger feest ook dit universitair karakter te leenen, o, het deed mij zoo goed aan 't hart, en 't verlevendigde op zoo aangrijpende wijze de hope mijns levens, die zich van meetaf in de Vrije Universiteit haar wortelgrond koos.

Reeds lang had ik voorzien, wat in haar tweede levensperiode de Vrije Universiteit kon komen verzwakken, zoo niet ontzielen.

Toen in 1878 het plan tot oprichting van de Vrije Universiteit, dat reeds met GROEN VAN PRINSTERER doordacht en in den breede besproken was, begon te rijpen, werd 't gedragen door de aangrijpende worsteling die toentertijd in het geestesleven van ons vaderland uitbrak. De nieuwe wet op 't Hooger Onderwijs toonde, aan wat slavenband men de ontwikkeling der jongere geslachten wilde vast leggen. Van een binden van het Hooger Onderwijs aan den Christus was geen sprake meer; 's menschen geest zou voortaan eeniglijk het hooger-op gaande onderwijs bezielen.

Geen wonder, dat op zoo kritiek oogenblik in onze vaderlandsche historie geest scherp tegenover geest kwam te staan, en een heilig enthousiasme onze mannen tot kloek en doortastend optreden aandreef.

Spreek ook nu nog met de geloofshelden van het toenmalig geslacht, en ge geniet nog in hun toenmalige beslistheid, in hun kloek aandurven, en in hun aan alle aarzelen gespeend optreden.

Maar langer dan dertig jaren duurt het vrije leven van zulk een geslacht niet. Die schoone periode van

het eerste heroïsme ligt nu reeds verre achter ons; en in de tweede periode waarin we thans verkeeren, is bij de jongeren veelal zelfs vergeten, wat in de eerste periode bezielde als het echte schoon.

Wie thans met de jongeren sprak, merkte al spoedig, dat ze zelfs in de feiten waarin eertijds onze glorie sprak, niet meer inleefden. Zoo ging 't steeds met wat het leven geestelijk beroerde en door die beroering verrijken moest.

Vergelijk maar onzen vaderlandschen toestand van 1648, toen de Vrede van Munster geteekend werd, met het moment waarop, bijna een eeuw vroeger, prins WILLEM tegen Spanje doorbrak, en het was immers voor wie CATS met onze Geuzenliedekens vergeleek, een afkoeling en verproza-eering, die u nog onze rijke historie terugwenschen doet.

Het zou dan ook best te verstaan zijn geweest, zoo ook in onzen universitairen kring de thermometer van zeventig op veertig ware gedaald, en het eerst zoo jonge kruid van het hooggespannen enthousiasme der verdooving nabij scheen.

Mij persoonlijk vooral sprak dit zoo serieus toe, omdat ik zelf in mijn studiejaren 't zoo veelzijds doorleefd had, hoe juist de studentenjaren onvast maken en er toe doen neigen, om van de stalen beginselen naar de scheppingen van 't spelend vernuft over te glijden.

De zielsverwrikking die nog in mij nawerkt, als ik terugdenk aan den ongeestelijken overmoed, waarin ik toen uitgleed, kan zelfs op mijn ouden dag nog zoo bang zijn. Ik heb te Leiden warm en luid mee geapplaudiseerd, toen de toenmalige hoogleeraar RAUWENHOFF

op zijn publiek college brak met alle geloof aan Jezus' verrijzenis, iets waar zelfs SCHOLTEN destijds nog aan vasthield. En nu van achteren kan mijn ziel nog beven over den smaad dien ik toen mijn Heiland aandeed.

Daarom is het mij in 't minst niet vreemd, er op in te leven, hoe ook onder de studenten der Vrije Universiteit zoo licht een gissen en raden kon opkomen, dat met het Calvinisme niet overweg kan, en er daarom langs allerlei sluipwegen aan zoekt te ontkomen.

Men komt dan in aanraking met andere jongelui, die erin roemen dat ze ethisch, en ten deele zelfs half-modern zijn. Daar komt dan de prikkel van soms zeer sterke verleiding uit op. Een Calvinist heet dan een naprater, en die ethische jonge man is dan een zelfstandig denker. Zoo'n Calvinist is een verouderd systematicus, de half-moderne een man van zijn tijd. Wie nog aan het Calvinisme zich vastklemt, produceert zelf geen eigen gedachtenwereld meer; zijn denkschat schuilt niet in eigen hersenen, maar in het bestoven archief. Bij den Calvinist denkt ge dan aan een verzwakt oog en een grijzen kop, terwijl wie bij SCHLEIERMACHER zweert, u frisch en frank en vrij uit de nog glinsterende oogen tegengluurt.

Het is daarom zoo kostelijk te verstaan, dat een student als jonge man een periode doorjubelt, waarin het Calvinisme hem als testamentaire beschikking, nu ja eerbied inboezemt, maar waarin toch zijn eigen bezieling in andere richting bruist.

Wie nog jong is, zweeft allicht te zeer in de oppervlakte, en de diepere levensernst die in het Calvinisme aan het woord kwam, greep nog zijn hart niet. En

zulks te minder, nu de spanning van het leven zoo veel minder geestelijk aangrijpt dan in de dagen van ALVA en PHILIPS.

Het verbaast mij daarom telkens zoo, als ik nog steeds merk, hoe er zelfs onder de jonge studenten nog niet weinige zijn, die reeds op hun jonge jaren met dit oppervlakkige gissen en raden van de Ethischen gebroken hebben, en uit volle overtuiging op CALVIJN en VOETIUS teruggingen.

Niet dat ze 't alles reeds tot op zijn diepsten bodem doorgluurden, maar in gedurig klimmende mate kwamen ze toch onder den indruk, dat al het Ethische zoo van zelf, eer men er op bedacht is, de ziel laat doorvloeien, alle vastheid losweekt, feitelijk niets duurzaams tot stand brengt en gedurig opnieuw zekere neiging verraadt, om het Modernisme tegen te lonken. Al wat uit dit Ethisch denken en gevoelen opkomt, ook al wordt het door het Methodisme gesecundeerd, kan op den duur geen anderen indruk maken, dan van een saam-geplukte prachtbouquet, die, eer het leven in de bloemen half voleind is, neerflanst als een verdorde ruiker.

De zaak is nu alleen, dat het zich onttrekken aan den kanker van die spelende onvastheden maar al te vaak eerst op manlijken leeftijd volgt, en dit is dan oorzaak, dat in den studententijd het graniet, dat onder het Calvinistisch tapijt schuilt, vaak in zijn glans niet gekend en niet gewaardeerd wordt.

En nu heeft mij metterdaad wel eens de zorge beklemd, dat de trouw aan het Calvinisme zoo ook bij niet zoo weinigen van onze studenten van de Vrije Universiteit aan het lief en langzaam verloopen was,

zonder dat de hoogleeraren er altoos de hoogere bezieling in konden wakker houden.

Soms bereikten mij zelfs droeve klachten, en tenslotte duchtte ik metterdaad, dat er daling in finale kracht was. Vooral toen de actie van studenten-biddagen naar Engelschen trant ook ten onzent ingang vond. Daarbij toch hangt 't alles aan vrome gewaarwordingen, aan vrome indrukken, aan persoonlijk-vrome aangrijpingen, die ik zelf eens in Brighton onder Pearsal Smith mee doorleefde, en die toch helaas van achteren door Smith's pijnlijken val zoo bitter teleurstelden.

Uit dit alles saamgenomen is het ook voor U wel te verstaan, hoe er ook voor mij soms vrij sombere schaduwen over ons jonge universitaire leven togen. Vrees kende ik niet; want ik wist dat tenslotte al dit wankele en zwakke individualisme op wreede ontnuchtering uitloopt en het schijn-vrome zoo vaak bij bittere teleurstelling doet uitkomen. Maar voor de Vrije Universiteit werkte het toch niet opfrisschend, en dit te minder nu de dagen bleken te naderen, waarin onze God, die ons deze school gaf, de oudere professoren van ons scheen te gaan wegroepen.

Maar juist met het oog hierop verklaart zich dan ook de verrassing, die de jongste 29 October mij bracht.

Niet alsof nu op eenmaal heel de universitaire toestand van wilgenhout in blank marmer voor mij omgetooverd ware.

Uitnemend goed bleef ik begrijpen, dat in de studentenwereld de geestelijke gewaarwordingen vaak verschieten en verdonkeren. Daar heeft een niet-studeerende jonge man, en zoo ook de jonge vrouw,

veelal minder last van, daar ze minder diep in de mijn afdalen, maar wie als student vanzelf tot dieper graven genoodzaakt wordt, komt met zooveel meer dat afleidt en aftrekt, in aanraking.

Doch wat ik van verre niet gedacht had, was, dat de vonk van het laaier licht slechts weer even behoefde op te glanzen, om weer de oude bezieling te doen opleven, en de innerlijke gebondenheid aan ons Calvinistisch ideaal weder te doen opgloren.

En het rijk genot, om dit tintelend weeropgloren van nabij te mogen beleven, is mij dan toch op mijn tachtigjarig feest nog gegund.

Gegund in wat voorbereid werd, om een dusgenaamde Kuyper-Katheder in de Juridische faculteit te stichten, waar een bedrag van anderhalve ton gouds voor bijeen zal worden gebracht. Maar ook gegund, en niet minder warm, in wat studenten en oud-studenten met dit kunstraam bedoelden.

Van verzet was daarbij geen sprake. Van geen kant ging eenig geroep op, dat de Kuypersche idéeën nu dan toch hadden afgedaan, en dat men van het verleden afgewend zich weer naar vrijer verschiet had te keeren.

Steeds had ik geleeraard, dat *Eenvormigheid de vloek is van de moderne richting*, en zoo was er ook nu geen sprake van, dat men in de mij geboden hulde aan alle variatie den kop indrukte, om in alles eeniglijk uit te spreken, wat ik met *Souvereiniteit in eigen kring* begonnen was. De rijke variatie, schier door mij uitgelokt, bleek ook in deze actie tot haar recht te zijn gekomen. Dat uit den wortel van mijn bedoelen stengel

na stengel opschoot, hield men in eere. Maar wat in de jongste uiting van het Studentencorps, en van het corps der Oud-studenten, sprak, verried dan toch diepere eenheidszin, en hield de bewuste erkenning in van wat als uitgangspunt door mij was ingezet; en dit juist stemde mij zoo dankbaar.

Een dankbaarheid die te warmer werd, toen ik het program van wat de kunst tooveren zou, inzag, en ik er uit bespeuren mocht, hoe er geen idée was geweest om de feiten van weleer te verdonkeremanen, of mijn primordiale denkbeelden te bezwalken.

Ik had het zoo niet durven verwachten. Om het eens heel gewoon te zeggen, het viel me zoo ongelooflijk meê. Zóó meê, dat men er niet aan gedacht had om een uniformiteit te verzinnen die niet bestond, maar bij alle schakeering toch met beslistheid gegrepen had naar ons oorspronkelijk uitgangspunt, en dit bij alle variatie in eere wilde houden.

Zoo durf ik dan ook de hope koesteren, dat deze verwakkering van onze universitaire existentie, waartoe mijn tachtigjarig feest thans aanleiding mocht geven, weer het bestand van ons universitaire leven bevestigen zal.

Er kwam nu weer naar buiten, wat de laatste jaren soms school. Men sloeg het oog weer wakker op, dat soms in 't dommelen lust greep.

Wat men op 29 October te zien kreeg, was een bezielde heruiting van ons oorspronkelijk opkomen.

De verfomfaaiing van ons principieele optreden, waarin de tegenstander reeds genieten ging, bleek zelfbedrog te zijn.

Calvijn zelf zou, ware hij getuige van deze ver-

wakkering geweest, in deze profetie van een betere toekomst genoten hebben.

Of ook, zelfs over CALVIJN heen, naar het eenig Goddelijke ideaal te grijpen, langs den band die ons aan den Christus bindt, bleek ook nu weer de trekking te zijn van 't zoetst mysterie in aller ziel.

KUYPER.

TB 350
LBC
32180 MS
PRESERVATION INC

Princeton Theological Seminary Libraries
1 1012 01157 4086